

עבודה זרה מג

עניין: בי כנישתא דשף ויתבי בנהרדעא

הערות

* בי כנישתא דשף ויתבי בנהרדעא – פי' בגלות יכניה וסיעתו, כד אתו לנהרדעא בנו כנישתא ויסדוה באבנים ועפר דאיתאיו בהדיהו מבית המקדש, והוּו קריין ליה "כי רצו עבדיך את אבניה" (תהלים קב, טו) וגו', וקרייהו שף יתבי, כלומר שנסע מקדש וישב שם והוּו שכינה עמהו, כדאמרינן בבבלי היכא שריא שכינה? רב אמר: בכנישתא דהוצל, ושמואל אמר: בכנישתא דשף יתבי, שף יתבי בנהרדעא וכנישתא דהוצל קרובה לבית המדרש של עזרא הסופר למטה מנהרדעא. (שץ א)

ילקוט המאירי – ר"ה כד:

שם. דשף ויתבי בנהרדעי וכו', שבנאוהו מאבני ירושלים ומעפרה, וכמו שפי' רש"י ו"ל במס' ע"ז דף מ"ג ע"ב, ובכתבי הנוסע ר' בנימין מטויליא ז"ל נמצא שיש עיר במדינת נהרדעי ושמה פשייתוב שנבנה מאבני ירושלים ומעפרה, והנה כמה מהחוקרים נלאו למצא פשר שם עיר זה פשייתוב, וי"ל עפ"מ ש' במרכבת המשנה פ"ב מהל' בית הבחירה הל' י' שדרך חז"ל שדרשו שם לועז שהם ב' מלות בלה"ק, וכדדרשי' במס' ב"ב דף כ"ה ע"ב מאי אורי' אורי יה, שהיא מלה פורסית וכמ"ש רש"י ו"ל שם, וכן במס' ע"ז דף כ"ד ע"ב כמאן קרי פרסאי לנדה דישתנא, כי דרך נשיא לי, וכן בכ"מ, וא"כ י"ל כי שם זה פשייתוב מורכב גמי מב' מלות אלו בל' הגמ' שף ויתבי ע"ש שעשאוהו מאבני ירושלים, ודו"ק.

שו"ת חתם סופר יו"ד סי' רסד

דין אחד להם. אבל דבריו תמוהים ונעלם ממנו ש"ס ערוך דע"ז נ"ב ע"ב דמזבח ששקצו אנשי יון היה חולין גמורים, ומצאו לו מקרא מלא ובאו בה פריצים וחללוהו מכיון שבאו בה פריצים נתחללה, ופירש"י מכיון שנכנסו נכרים להיכל יצאו כליו לחולין וכיון דנפקו לחולין קנינהו בהפקירה עכ"ל, וא"כ לא היה בו משום איסור נתיצה. וכן צריכים לומר במ"ש רש"י במגילה כ"ט ע"א ד"ה דשף ויתבי, ובנאוהו יכני' וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהם בגלותן לקיים מ"ש כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו עכ"ל, וקשה מי התיר להוריד מקדושת בית המקדש ללביית הכנסת, אע"כ כיון שבאו בה פריצים נתחללו. [וצ"ע קצת דהא גלות יכני' הי' ראשונה קודם חורבן בהמ"ק כמבואר פרק קמא דמגילה י"א ע"ב]:

הערות על שו"ת חתם סופר

(ה) רבים תמהו מנין לומר שהאבנים והעפר היו מבית המקדש, וביותר שרש"י עצמו פירש בר"ה כ"ד ע"ב ד"ה דשף, ובע"ז מ"ג ע"ב ד"ה דשף, שמאבני ירושלים בנאוה. ויש שתי' שעיקר סמיכת הקושיא היא על הערוך ערך שף שכ"כ שהאבנים והעפר היו מבית המקדש - ליקוטי הערות, ע"ש.

מעשי למלך על הרמב"ם

פ"א מבית הבחירה ה"א אות יא

והנה צומי' דרך ארץ פי' השלום איחא חיל ארציל איל סקצים לישאל אהם נכונתם להחריב את צי' ולסגולות את צי' שאלים צלוםם ואני נוחל לכס וסעס עאלו סלום ירושלים יסליו לוסיצ' ואומר דכסו את סלום העיר ואומר למען אחי ורעי אלדכס סלום צד וי' צפי' מי וז"ל וני' האיש יכל ד' הוואס שמיחילת עון סגסס סמורצן וסגולות סלוי צשאלת סלום ירושלים ולצנו לא יחזר לסאלו סמיד צסלוםם וססועו כועסעו לסאלו על איכות וססות אחי וירושלים וסקוס עקסס ככל פס"י ודוקדוקי ולסספוקסס להסיצ' סלצנים ועססס סקדוסים ולסססס כונו ססלי' סססו צגולות יכני' ססולך וכדלססל צריס דף כ"ד צ"י כניססל דשף ויתבי צססרדעל ופיס"י דכי כי רצו עבדיך את אבני' ואת עפרס יסוכנו סיכני' וסיעתו כסיללו וירושלים הצי' עוססס מלצני' ועססס מצי' ססוקסס וצנו צססרדעל ציכססס וסדוהו צלוחו אצנים וצלוחו עסר ויקססס גי' מהל' דריצ' דריצ' ולציון דורס אין לס סלל דכסו לציון וסל חזיון גס צצית רלשון דכסו סלוםם ועסו זכר לס (והסס צסיס מלצני' ססססס וססססס וססססס לצנות לסס ציכסססס רלשון לסססור וליקסס מלצני' ציסססס וססססס לצנות לסס ציכסססס צססרדעל אונסס דלעסס י"ל צפסססס דסססו צסססס סססס ססססס דססס ליכל איסור ססססס וססססס דסל קיימיל עססססס לא כסססססס איכ סססו ססס ולקסו מלצני' וססססס וססססס צססס ססססס סססס סלסל סילל מוססס סכי אססססס אססססס דיכולין לסססו סססס סססס סססס סססס דסל קיימיל עססססס לא כסססססס וסססס):

חשב האפוד ח"ב סי' נז

ובר מן דין דברי הערוך תמוהים מאד, כי גלות יכניה היה י"א שנים לפני גלות דקיהו כמבואר בפסוקים סוף מלכים, וכמו שפירש רש"י בגיטין פ"ח ע"א ועוד מקומות, והבית חרב רק בגלות דקיהו אצל גלות יכני' הי' בית המקדש עדיין על תלו, ואין אפשר שיכני' וגלותו לקחו אתם מאבני בית המקדש ועפרה. ועל כרחו צריכים לנו לפרש דברי הערוך, או שגם הוא אין כוונתו אלא לאבני ירושלים וקורא את ירושלים עיר הקדש בית המקדש כעין דברי הרמב"ם ריש פ"ד דראש השנה שכל ירושלים נקראת מקדש, ואע"פ שבערוך איתא בית המקדש אולי זה לא דוקא, או שאין כוונת הערוך שלקחו אבנים מבית המקדש אלא שהיו בירושלים אבנים ועפר שהיו רגילים לקחת מהם לצורך צדק הבית ומאלה האבנים לקח יכני' וגלותו, ולפי זה אין גם מדברי הערוך ראי' להחריב לקחת מאבנים של בית המקדש ממש לצורך בית הכנסת או תיבה.

מקדש וישב שם עכ"ל הערוך הנוגע לענינו. והנה לפי פי' הערוך שהאבנים של הא"י כי כנישתא היו מאבני בית המקדש יש ללמוד שיותר לקחת מאבני בית המקדש ולשקעם בצנין בית הכנסת, ואם כן כל שכן שיותר להשתמש בצנן מאבני המקדש לצורך צימה אשר קדושתה גדולה מקדושת בית הכנסת. אצל לפי פירושו של רש"י שהיו אלה האבנים מאבני ירושלים אין לנו מקור להחריב לקחת מאבני המקדש לצורך בית הכנסת או לצורך צימה, ועיין בתהלים ק"ב צפסוק כי רצו עבדיך את אבניה כי גם שם פי' רש"י לפי דרכו וז"ל ומדרש אגדה כשיאל יכני' וגלותו נשאו עמהם מאבני ירושלים ועפרה לצנות להם בצנן בית הכנסת, הנה גם כאן פירש"י אבני ירושלים ולא אבני בית המקדש, ואם נעמיד הדבר בפלוגתא בין רש"י והערוך אין צידנו להכריע להלכה נגד רש"י, ועלינו להחמיר בזה.